

НАЦИОНАЛЕН ФОРУМ «СТРУКТУРНИТЕ ФОНДОВЕ И ИНТЕГРАЦИЯТА НА РОМИТЕ»

Оперативна Програма Регионално Развитие 2007-2013г.
Мария Методиева

Въведение

През последните десет години бяха приети редица стратегически и оперативни документи, свързани със интеграцията на ромите в българското общество. Основните акценти в тези документи адресират основни човешки права, а именно – образование, трудова заетост, здравеопазване и жилищни условия, както и достъп до комунални услуги.

Цялостна политика на интеграция, насочена към ромите все още липсва. Плановите документи в много от случаите остават неизпълнени поради редица причини, най-често поради липса на финансови инструменти, капацитет за изпълнение на институциите на национално и местно ниво, негативните нагласи на мнозинството спрямо мерки на положителна дискриминация, липса на воля и ресурси от страна на самата ромска общност.

В условията на членство в ЕС и във време на финансова криза начинът на живот на ромската общност в България не се подобрява. Тези, които преди това са успявали да свържат двата края в момента изпитват сериозни затруднения, бедността се задълбочава. По време на криза нискоквалифицираните служители са в най-неблагоприятно положение, и в този смисъл, очакванията са, че една от най-засегнатите групи в обществото поради ефектите на кризата ще бъдат ромите. Изследване на Световната Банка и Институт “Отворено общество” – София, проведено през 2007 г. показва, че 49,3% от ромите на възраст над 15 г. са имали работа през последната година. От тях самонаети са 10,8%, наети работници на заплата са 81,6%, а семейни работници са 7,6%.

Жилищен статус на ромите

Доклад на Агенцията на Европейския съюз за основните права предоставя доказателства, че ромите са поставени в много неблагоприятно положение по отношение на *настаняването в частни жилища и социалното настаняване в европейския съюз*. Това включва дискриминация при достъпа до жилищно настаняване, лоши жилищни условия, сегрегация и принудителни извездания.

Всяко четвърто жилище в сегрегирани ромски квартали е незаконно¹. Проблем, провокиран от дългогодишното бездействие от страна на държавата, от една страна, и от друга липсата на постоянна трудова заетост, дълбока бедност, и от недостатъчността на съществуващия оборотен жилищен фонд. (Само 3% от съществуващия жилищен фонд в страната² през 2002 е държавна или общинска собственост като за цялата страна броят на жилищните сгради за същия период е 3 691 787, от които в градовете, където живее 69,6 на сто от населението, те са 2 305 849).

По данни на Институт Отворено общество - София и Световната банка от 2007 г. в над половината от жилищата, в които живеят роми няма канализация, докато при българите този дял е над 2 пъти по-нисък – 21%. Сред градското население различията са още по-големи: 43% от ромите в градовете твърдят, че са без достъп до канализация, при около 7% от българите.

Висок е и делът на собствениците на жилища, които не могат да покриват увеличаващите се разходи за издръжка на домовете поради ниски доходи на домакинствата. Според данните на Институт Отворено общество - София от изследването „Здравен статус на ромите“ към края на 2007 г. около 10% от ромските домакинства не разполагат с течаща студена вода. Делът на жилищата без баня, макар и да бележи тенденция на намаляване в сравнение с изследванията отпреди 5 г., все още е твърде висок – всяко 2 ромско домакинство няма баня (при положение, че едва под 9% от респондентите твърдят, че в квартала им има функционираща публична баня). За сравнение: по данни на ПРООН и АСА през 2003 г. без баня са около 70% от ромските домакинства, т.е. по този показател е налице известно подобрене, но въпреки това, разликите между роми и не-роми остават значителни.

Оперативна Програма Регионално развитие

¹ Справочник за ромите, Институт Отворено общество – София, 2008

² Национална жилищна стратегия, 2002

Главната цел на оперативната програма е подобряване на качеството на живот и работна среда с по-добър достъп до основните услуги и нови възможности за повишена регионална конкурентноспособност и устойчиво развитие. Основните приоритети на програмата включват устойчиво и интегрирано градско развитие, регионална и местна достъпност, устойчиво развитие на туризма, създаване на регионални и местни мрежи, сътрудничество и изграждане на капацитет.

Изпълнението на програмата е в ход, но това на този етап е недостатъчно, с оглед постигане на заложените цели и приоритети на Програмата. Забелязва се умерен прогрес по отношение на подобряване жилищните условия на ромската общност в България. Инвестициите от страна на държавата посредством приемането на промени в Закона за устройство на територията, възможностите, които се предоставят на отделните общини чрез решения на Общински съвети да урегулират квартали с малцинствено население бележат развитие в сравнение с предходните години.

Заклучения и препоръки

- **Недостатъчен капацитет за управление и наблюдение на разходването на средствата по Програмата, засилване на координацията на национално, регионално и местно ниво**

Необходими са инвестиции от страна на държавната администрация за въвеждане на ясни механизми и процедури за управление и наблюдение на разходването на средствата по Програмата. Закъсненията по обявяване, разглеждане и оценяване на проектните предложения са едни от основните бариери и предпоставки за липсата на желание от страна на бенефициентите по Програмата да участват реално в усвояването на средства от Структурните фондове и в частност на Оперативна Програма Регионално Развитие.

- **Да се осигури възможност за участие и публичност**

Акцент трябва да се постави върху засилване работата с общините, въвеждане на механизми за мотивация и насърчаване за кандидатстване пред Програмата. Необходимо е още да се работи по създаването на работещо партньорство между общините и заинтересовани страни на местно ниво; от друга страна недостатъчните

средства за инвестиционни дейности на местно ниво, нисък капацитет за разработване на проекти, насочени към абсорбиране на средства от структурните фондове и други съществуващи възможности за финансиране също допринасят за слабата активност и умерени резултати от дейността на Програмата.

По отношение на публичността е необходима по добра информираност за целите на Програмата и широка публична кампания при откриването на нови конкурси сред общините с преобладаващо присъствие на уязвими групи, в частност роми.

Необходими са мерки за осигуряване на прозрачност, информираност и публичност на резултатите и предстоящите конкурси по Програмата, тъй като това са предпоставки за ефективно усвояване на средствата и постигане на целите на Програмата.

- **Изпълнение на Приоритетна ос 1, операция 1.2.**

В рамките на индикативната програма на Оперативната програма за 2008г. и 2009г. липсват мерки/схеми за изпълнение на операция 1.2 Жилищна политика - Осигуряване на съвременни социални жилища за настаняване на уязвими групи от населението чрез инвестиции и промяна на предназначението на съществуващи сгради собственост на публични власти или сдружения с нестопанска цел. В този смисъл е необходимо обявяване на схеми, свързани с операция 1.2, насочени към подобряване на качеството на живот на общности в неравностойно и уязвимо положение, чрез изграждане на социални жилища. Необходимо е алокиране на финансов ресурс в рамките на тази операция за изпълнение на Националната програма за жилищни условия на ромите в България, част от ангажиментите на българската държава в международната инициатива “Десетилетие на ромското включване”

- **Увеличение на бюджета по Приоритетна ос 1, операция 1.1**

В предвид на постигнатите резултати от изпълнението на схеми за финансиране по операция 1.1 и в предвид на големия брой проекти е необходимо увеличение на финансирането. От одобрени за финансиране над 500 проекта са подписани договори за изпълнението на едва около 300 от тях, именно поради недостига на финансов ресурс в програмата.

- Взаимообвързаност на изпълнението на Националната програма за подобряване на жилищните условия на ромите в България с изпълнението на операция 1.1. на Приоритетна ос 1, където инвестиционните мерки представляват **99,77 %** от общата стойност на Програмата и които включват подобряване на съществуващата и изграждане на нова техническа инфраструктура (водопровод, канализация, улици и прилежащите им съоръжения, електроснабдяване и улично осветление).